

**Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i
financiranja terorizma za kreditne institucije, kreditne unije i
institucije za elektronički novac**

Zagreb, srpanj 2015.

SADRŽAJ

1. Uvodne odredbe	4
1.1. Svrha i primjenjivost Smjernica	4
1.2. Pranje novca	5
1.2.1. Definicija pranja novca	5
1.2.2. Faze pranja novca	5
1.2.3. Metode pranja novca	5
1.3. Financiranje terorizma	7
1.3.1. Definicija financiranja terorizma	7
1.3.2. Metode financiranja terorizma	7
2. Zakonski okvir sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma	8
2.1. Zakon i podzakonski propisi	8
2.2. Kriminalizacija aktivnosti pranja novca i financiranja terorizma	8
3. Mjere koje su obveznici dužni poduzimati radi SPNFT-a	9
3.1. Organizacija sustava za SPNFT kod obveznika	9
3.1.1. Imenovanje ovlaštene osobe	9
3.1.2. Organizacija sustava za SPNFT	11
3.1.3. Interni akt	13
3.1.4. Izrada liste indikatora	15
3.1.5. Stručno osposobljavanje i izobrazba zaposlenika	15
3.1.6. Interna revizija	16
3.1.7. Čuvanje podataka i vođenje evidencija	17
3.1.7.1. Čuvanje podataka	17
3.1.7.2. Tajnost prikupljenih podataka i postupaka	17
3.1.7.3. Vođenje evidencija	18
3.1.8. Uspostavljanje informacijskog sustava	18
3.2. Procjena rizika	19
3.2.1. Pristup utemeljen na procjeni rizika (engl. <i>risk based approach</i>)	19
3.2.2. Procjena rizika od PNFT-a	20
3.2.2.1. Kategorije, kriteriji i elementi rizika	20
3.2.2.2. Opseg mjera dubinske analize stranke	21
3.2.3. Nizak rizik od PNFT-a	22
3.2.3.1. Rizik stranke	22
3.2.3.2. Rizik proizvoda/transakcije	22
3.2.4. Srednji rizik od PNFT-a	22
3.2.5. Visok rizik od PNFT-a	23
3.2.5.1. Rizik stranke	23
3.2.5.2. Rizik transakcije / poslovnog odnosa	24
3.2.5.3. Rizik poslovnog odnosa s drugom kreditnom institucijom	24
3.2.5.4. Strane politički izložene osobe	25
3.2.5.5. Rizik zemlje	26
3.2.5.6. Rizik proizvoda	26
3.2.5.7. Mjere pojačane dubinske analize	27
3.2.6. Nove tehnologije koje omogućuju anonimnost	27
3.3. Mjere dubinske analize stranke	28
3.3.1. Obvezno utvrđivanje i provjera identiteta stranke i iznimke	29
3.3.2. Utvrđivanje stvarnog vlasnika	30

3.3.2.1. Utvrđivanje stvarnih vlasnika udruga, zaklada, fundacija, vjerskih zajednica i političkih stranaka	30
3.3.2.2. Fizička osoba kontrolira upravu pravne osobe, bez vlasništva nad dionicama/udjelima	31
3.3.3. Utvrđivanje i provjera identiteta stranke koja nije osobno nazočna	31
3.3.4. Podaci o uplatitelju pri elektroničkom prijenosu novca.....	32
3.3.5. Prepuštanje dubinske analize trećoj osobi.....	33
3.4. Praćenje poslovnih aktivnosti stranke i obavješćivanje Ureda	33
3.4.1. Mjere praćenja poslovnog odnosa.....	33
3.4.2. Obavješćivanje Ureda o transakcijama	34
3.4.2.1. Obveza i rokovi obavješćivanja Ureda o gotovinskim transakcijama	34
3.4.2.2. Obveza i rokovi obavješćivanja Ureda o sumnjivim transakcijama i osobama.....	34
3.4.2.3. Složene i neobične transakcije	35
4. Mjere za SPNFT u poslovnim jedinicama i društvima u većinskom vlasništvu koja imaju sjedište u trećoj državi.....	36
5. Završne odredbe	36

Na temelju članka 88. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma ("Narodne novine", br. 87/2008. i 25/2012.) i članka 43. stavka 2. točke 9. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci ("Narodne novine", br. 75/2008. i 54/2013.) guverner Hrvatske narodne banke donosi Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za kreditne institucije, kreditne unije i institucije za elektronički novac.

1. Uvodne odredbe

1.1. Svrha i primjenjivost Smjernica

U svrhu jedinstvene primjene odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma (u nastavku teksta: Zakon) i na temelju njega donesenih propisa Hrvatska narodna banka (u nastavku teksta: HNB), kao nadležno nadzorno tijelo, donosi Smjernice za provođenje Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma za kreditne institucije, kreditne unije i institucije za elektronički novac (u nastavku teksta: Smjernice).

Smjernice se primjenjuju na sljedeće obveznike iz članka 4. Zakona (u nastavku teksta: obveznici) nad kojima nadzor provodi HNB:

1. banke, podružnice banaka država članica, podružnice banaka trećih država i banke država članica koje su ovlaštene neposredno obavljati poslove u Republici Hrvatskoj,
2. štedne banke,
3. stambene štedionice,
4. kreditne unije i
5. institucije za elektronički novac, podružnice institucija za elektronički novac iz država članica, podružnice institucija za elektronički novac iz trećih država i institucije za elektronički novac iz država članica koje su ovlaštene neposredno obavljati usluge izdavanja elektroničkog novca u Republici Hrvatskoj.

Kao dio financijskog sustava koji može biti iskorišten u nezakonite svrhe i preko kojega se mogu odvijati procesi pranja novca i financiranja terorizma, obveznici su izloženi raznim vrstama rizika (reputacijskom¹, pravnom² i operativnom riziku³) koji mogu ugroziti njihovu stabilnost.

¹ Reputacijski rizik definira se kao rizik od gubitka povjerenja u integritet obveznika koji je nastao zbog nepovoljnoga javnog mnijenja o poslovnoj praksi i vezama obveznika, neovisno o tome postoji li osnova za takvo javno mnijenje ili ne.

² Pravni rizik odnosi se na mogućnost da sudske tužbe pokrenute protiv obveznika i sklopljeni ugovori odnosno donesene poslovne odluke za koje se ustanovi da su neprovedive negativno utječu na poslovanje ili financijski položaj obveznika.

³ Operativni rizik definira se kao rizik od gubitka zbog neadekvatnih ili neuspjelih internih procesa, ljudi i sustava ili vanjskih događaja, uključujući pravni rizik.

Radi umanjivanja izloženosti reputacijskom, pravnom i operativnom riziku, a osobito riziku zlorabe financijskog sustava korištenjem različitih metoda i tehnika pranja novca i financiranja terorizma, obveznici bi trebali učinkovito provoditi mjere propisane ovim Smjernicama.

1.2. Pranje novca

1.2.1. Definicija pranja novca

Pojam pranja novca podrazumijeva izvršavanje radnji kojima se prikriva pravi izvor novca ili druge imovine za koju postoji sumnja da je pribavljena na nezakonit način u zemlji ili inozemstvu, uključujući:

1. zamjenu ili bilo kakav drugi prijenos novca ili druge takve imovine,
2. prikrivanje prave prirode, izvora, lokacije, raspolaganja, kretanja, vlasništva ili prava u vezi s novcem ili drugom takvom imovinom i
3. stjecanje, posjedovanje ili uporabu novca ili druge takve imovine.

1.2.2. Faze pranja novca

Postupak pranja novca uglavnom se odvija u tri faze:

1. Faza polaganja

Sredstva pribavljena na nezakonit način prvi se put ulažu u financijski sustav. U ovoj je fazi "prljavi" novac najvidljiviji i izložen je otkrivanju.

2. Faza prikrivanja

U ovoj fazi sredstva se plasiraju u financijske tijekove, pri čemu se pomoću niza složenih transakcija pokušava prikriti izvor nezakonito stečenih sredstava ili vlasnike tih sredstava. Otkrivanje "prljavog" novca postaje složenije.

3. Faza integracije

U ovoj fazi "prljavi" novac uključuje se u legalne financijske tijekove te se pripaja ostalim vrijednostima financijskog sustava zemlje, što gotovo onemogućuje otkrivanje.

1.2.3. Metode pranja novca

Usporedno s tehnološkim razvojem, zabilježen je i porast broja korištenih sofisticiranih i složenih metoda u svrhu prikrivanja podrijetla nezakonito stečene imovine.

Od velikog broja metoda navodi se samo nekoliko najčešće korištenih kojima se pokušava zaobići sustav za otkrivanje i sprječavanje pranja novca:

1. Strukturiranje – strukturiranje većih iznosa gotovine iznad limita za identifikaciju u manje iznose gotovinskih transakcija i njihovo plasiranje u financijski sustav.

Navedene manje iznose najčešće u sustav deponira veći broj osoba, čime se pokušava izbjeći otkrivanje, odnosno obveza obavješćivanja o gotovinskim transakcijama iznad određenog iznosa i obveza identificiranja stranke.

2. Mnogostruke transakcije – ista osoba u jednome danu obavlja dvije transakcije ili više njih, a ukupni iznos transakcija u jednome danu prelazi propisani limit za utvrđivanje i provjeru identiteta stranke ili obavješćivanje Ureda za sprječavanje pranja novca (u nastavku teksta: Ured).
3. Kupnja/prodaja strane valute – nezakonito stečena sredstva rabe se za kupnju strane valute koja se zatim transferira na bankovne račune u *offshore* financijske centre.
4. Korištenje nominalnih predstavnika – ovo je najčešće primjenjivana metoda u fazi polaganja. Osoba koja želi "prljavi" novac uvesti u financijski sustav može pokušati prikriti podrijetlo nezakonito stečene imovine uključujući nominalnog predstavnika, poput člana obitelji, prijatelja ili poslovnih poznanika koji uživaju povjerenje zajednice.

Najčešće metode pranja novca stečenog nekim od takozvanih predikatnih kaznenih djela:

1. korištenje raznih oblika trgovačkih društava i zaklada – osobito fiktivnih trgovačkih društava (*shell company*) koja se osnivaju u državama u kojima ne postoje strogi propisi u vezi sa sprječavanjem pranja novca odnosno identifikacijom stvarnog vlasnika;
2. korištenje usluga različitih pravnih i/ili financijskih stručnjaka – osobito odvjetnika koji za klijente osnivaju trgovačka društva, otvaraju bankovne račune, prenose novčana sredstva, kupuju imovinu i obavljaju druge poslove;
3. korištenje domaćih kreditnih/financijskih institucija – pojačana dubinska analiza provodi se samo u slučaju stranih politički izloženih osoba; zbog navedenog razloga politički izložene osobe koriste se računima u bankama sa sjedištem u državi u kojoj imaju prebivalište, i to u fazi prikrivanja ili vraćanjem novca u "domaću" banku nakon što je novac "opran" u inozemstvu;
4. korištenje stranih/*offshore* jurisdikcija – osobito korištenje više stranih/*offshore* jurisdikcija tako da je, primjerice, račun u banci u jednoj državi vlasništvo trgovačkog društva sa sjedištem u drugoj državi, a da "vlasnik" navedenoga trgovačkog društva ima sjedište/prebivalište u trećoj državi i sl.; povećanje broja stranih/*offshore* jurisdikcija uključenih u shemu otežava provođenje pravnih radnji radi utvrđivanja kaznenog djela i počinitelja za tijela gonjenja iz države u kojoj je počinjeno predikatno kazneno djelo;
5. korištenje povjerenika – korištenje članova obitelji, prijatelja ili bliskih poslovnih suradnika koji obavljaju transakcije u svoje ime, a za račun politički izložene osobe;
6. korištenje gotovine – anonimna priroda gotovine odnosno nepostojanje pisanog traga o njezinu prijenosu čini gotovinu atraktivnom za "peraće" novca; u slučaju politički izloženih osoba tome pogoduje i izuzimanje od carinskog pregleda "diplomatske prtljage" koja se onda rabi za prijenos gotovine preko granice.

1.3. Financiranje terorizma

1.3.1. Definicija financiranja terorizma

Pojam terorizma, u najširem smislu, obuhvaća svaku uporabu nasilja radi ostvarivanja političkih ciljeva. Pod pojmom financiranja terorizma podrazumijeva se osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava (zakonitih ili nezakonitih), na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, za počinjenje terorističkoga kaznenog djela, od strane terorista ili terorističke organizacije.

Rizik financiranja terorizma jest opasnost da će financijski sustav biti zlorabljeno za financiranje terorizma, odnosno da će neki pravni odnos, transakcija ili proizvod biti posredno ili neposredno uporabljeni za financiranje terorizma.

Za razliku od pranja novca, kojemu uvijek prethodi neka nezakonita radnja, terorizam može biti financiran iz prihoda legalnih aktivnosti (humanitarne organizacije, razne udruge, donacije i slično). Ta okolnost uvelike otežava otkrivanje financiranja terorizma, tim više što su iznosi transakcija kojima se terorizam financira vrlo često manji od iznosa propisanog za prijavu Uredu. Mjere koje se poduzimaju radi sprječavanja pranja novca nisu dovoljne u borbi protiv financiranja terorizma, već moraju biti dopunjene posebnim mjerama koje propisuju nadležna međunarodna tijela.

1.3.2. Metode financiranja terorizma

Financiranje terorizma ima drugačije karakteristike od pranja novca te je stoga teško procijeniti pripadajući rizik bez opsežnijeg skupa pokazatelja metoda i tehnika financiranja terorizma.

S obzirom na to da sredstva koja se upotrebljavaju za financiranje terorističkih aktivnosti mogu proizlaziti i iz kriminalnih aktivnosti i iz legalnih izvora, priroda izvora financiranja može se razlikovati ovisno o vrsti terorističkih organizacija. Kada izvori financiranja terorističkih aktivnosti proizlaze iz kriminalnih aktivnosti, tada je pristup temeljen na procjeni rizika pranja novca primjenjiv i na financiranje terorizma.

Kada izvori financiranja terorističkih aktivnosti proizlaze iz legalnih aktivnosti, tada je teže utvrditi da se ta sredstva upotrebljavaju u terorističke svrhe. Usto, pripreme za terorističke aktivnosti mogu biti javne i neskrivene, kao što je kupnja materijala i usluga (npr. uobičajeni kemijski proizvodi, motorna vozila itd.).

Međutim, u kontekstu problematike financiranja terorizma odgovornost utvrđivanja kaznenog djela i odgovornost utvrđivanja namjere financiranja terorističkih aktivnosti iz legalnih izvora nemaju obveznici, nego je njihova uloga prijaviti sumnjive aktivnosti. Ured i tijela progona trebali bi dalje istraživati predmet i utvrditi je li riječ o povezanosti s terorizmom.

Što se tiče međunarodnoga karaktera financiranja terorizma te odsutnosti općeprihvaćenih tipologija, odnosno metoda i tehnika koje se rabe za financiranje terorizma, obveznici se upućuju na praćenje i prijavljivanje transakcija Uredu sa zemljama za koje vjerodostojni izvori utvrde da financiraju ili podupiru terorističke aktivnosti te u kojima djeluju utvrđene terorističke organizacije.

Pod vjerodostojnim izvorima podrazumijevaju se informacije poznatih tijela koja se općenito smatraju uglednima i koja takve informacije čine javno i široko dostupnima. Osim Radne skupine za financijsko djelovanje i regionalnih tijela koja djeluju u skladu s FATF-om, ti izvori mogu, među ostalim, obuhvaćati međunarodna tijela kao što su Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka i EGMONT Grupa, ali i mjerodavna državna tijela na nacionalnoj osnovi te nevladine organizacije. Informacije koje pružaju takvi vjerodostojni izvori nemaju snagu zakona ili propisa pa ne trebaju automatski upućivati na to da je riječ o povećanom riziku.

Način praćenja i prijavljivanja tih transakcija definiran je člancima 42. i 43. Zakona.

Sprječavanje pranja novca i sprječavanje financiranja terorizma imaju slične ciljeve te osnovne postavke obaju pristupa stvaraju sinergijske učinke. U oba slučaja ulaže se napor da se skriju financijska sredstva i prikriju financijske transakcije, skrivanjem pošiljatelja i primatelja tih sredstava te prikrivanjem njihove međusobne povezanosti.

2. Zakonski okvir sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma

2.1. Zakon i podzakonski propisi

Zakonski okvir sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (u nastavku teksta: SPNFT) u Republici Hrvatskoj čini Zakon koji je u potpunosti usklađen s Direktivom 2005/60/EC Europskog parlamenta i Vijeća o sprječavanju korištenja financijskog sustava radi pranja novca i financiranja terorizma (Official Journal of the European Union L 309/15), tzv. Trećom Direktivom, te pravilnici Ministarstva financija Republike Hrvatske doneseni u skladu sa Zakonom. Osim Zakona i pravilnika u Republici Hrvatskoj na snazi je i Uredba (EZ) br. 1781/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. studenoga 2006. o podacima o uplatitelju koji su priloženi uz prijenose financijskih sredstava.

2.2. Kriminalizacija aktivnosti pranja novca i financiranja terorizma

Kazneno djelo pranja novca kriminalizirano je člankom 265. Kaznenog zakona ("Narodne novine", br. 125/2011., 144/2012., 56/2015. i 61/2015.) kojim je propisano da će onaj koji imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom uloži, preuzme, pretvori,

prenese ili zamijeni radi prikrivanja njezina nezakonitog podrijetla biti kažnjen kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Financiranje terorizma kriminalizirano je posebnim kaznenim djelom iz članka 98., kojim je propisano da će se onaj koji izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona koriste ili znajući da će se koristiti, u potpunosti ili djelomično, radi činjenja jednog ili više kaznenih djela iz članka 97. (terorizam), članka 99. (javno poticanje na terorizam) do članka 101. (obuka za terorizam), članka 137. (otmica), članka 216. stavka 1. do 3. (uništenje ili oštećenje javnih naprava), članka 219. (zlouporaba radioaktivnih tvari), članka 223. (napad na zrakoplov, brod ili nepokretnu platformu), članka 224. (ugrožavanje prometa opasnom radnjom ili sredstvom), članka 352. (ubojstvo osobe pod međunarodnom zaštitom) do članka 355. (prijetnja osobi pod međunarodnom zaštitom) ovoga Zakona ili drugoga kaznenog djela kojemu je cilj prouzročiti smrt ili tešku tjelesnu ozljedu civila ili druge osobe koja nije aktivno uključena u oružani sukob, ako je svrha tog djela zastrašiti stanovništvo ili prisiliti neku državu ili međunarodnu organizaciju da što učini ili ne učini, kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina. Navedenom kaznom kaznit će se onaj tko izravno ili neizravno daje ili prikuplja sredstva s ciljem da se ona rabe ili znajući da će se rabiti, u potpunosti ili djelomično od strane terorista ili terorističkog udruženja.

3. Mjere koje su obveznici dužni poduzimati radi SPNFT-a

3.1. Organizacija sustava za SPNFT kod obveznika

3.1.1. Imenovanje ovlaštene osobe

U skladu s člankom 44. Zakona obveznici su dužni imenovati jednu ovlaštenu osobu i jednog ili više zamjenika ovlaštene osobe. Ovlaštena osoba i njezin zamjenik jesu osobe koje su ovlaštene i odgovorne za provođenje mjera i radnji što se poduzimaju radi sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma kod obveznika. Zamjenik ovlaštene osobe zamjenjuje ovlaštenu osobu u vrijeme njezine odsutnosti u obavljanju poslova propisanih člankom 46. stavkom 1. Zakona i, ako je tako određeno, internim aktom obveznika obavlja i druge radnje predviđene Zakonom.

U skladu s člankom 45. Zakona obveznici su dužni osigurati da poslove ovlaštene osobe i zamjenika ovlaštene osobe može obavljati isključivo osoba koja ispunjava sljedeće uvjete:

1. da je zaposlena na radnome mjestu koje je u organizacijskoj strukturi obveznika sistematizirano na takvom položaju da osobi omogućuje brzo, kvalitetno i pravodobno izvršavanje zadaća propisanih Zakonom i propisima donesenima na temelju Zakona te nezavisnost u radu i mogućnost izravne komunikacije s upravom;

2. da se protiv osobe ne vodi kazneni postupak, odnosno da ista nije osuđivana za kazneno djelo protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, sigurnosti platnog prometa i poslovanja, vjerodostojnosti isprava, imovine i službene dužnosti, i to za vrijeme od 5 godina po pravomoćnosti presude kojom je osuđena, s tim da se u to vrijeme ne računa vrijeme provedeno na izdržavanju kazne;
3. da je odgovarajuće stručno osposobljena za provođenje zadaća na području sprječavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorizma te da ima sposobnost i iskustvo potrebno za obavljanje funkcije ovlaštene osobe;
4. da dobro poznaje prirodu poslovanja obveznika na područjima koja su izložena riziku pranja novca i financiranja terorizma (u nastavku teksta: PNFT).

Nadalje, u skladu s člankom 47. Zakona, obveznici su dužni ovlaštenoj osobi i zamjeniku osigurati sljedeće uvjete:

1. neograničen pristup do svih podataka, informacija i dokumentacije koji su potrebni za sprječavanje i otkrivanje PNFT-a;
2. odgovarajuća ovlaštenja za učinkovito provođenje Zakonom propisanih zadaća ovlaštene osobe;
3. odgovarajuće kadrovske, materijalne i druge uvjete rada;
4. primjerene prostorne i tehničke uvjete koji jamče odgovarajući stupanj zaštite povjerljivih podataka i informacija kojima raspolaže ovlaštena osoba i njezin zamjenik na temelju Zakona;
5. odgovarajuću informatičku potporu koja omogućuje stalno i sigurno praćenje aktivnosti na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a;
6. redovito stručno osposobljavanje i izobrazbu u vezi sa sprječavanjem i otkrivanjem PNFT-a;
7. zamjenjivanje ovlaštene osobe u vrijeme njezine odsutnosti.

Isto tako, člankom 47. stavkom 3. Zakona propisano je da su obveznici dužni osobi koja obavlja funkciju ovlaštene osobe i njezina zamjenika osigurati da svoj rad i zadaće obavlja kao isključivu radnu obvezu s punim radnim vremenom, ako je zbog velikog broja zaposlenih, prirode ili opsega poslovanja obveznika, odnosno zbog drugih opravdanih razloga trajno povećan opseg zadaća na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a.

U tom slučaju obveznici su dužni omogućiti ovlaštenoj osobi da obavlja svoje zadaće kao samostalan organizacijski dio, koji je neposredno odgovoran upravi te je funkcionalno i organizacijski odvojen od drugih organizacijskih dijelova obveznika.

Oni obveznici koji u skladu s brojem zaposlenih, prirodom ili opsegom poslovanja odnosno zbog drugih opravdanih razloga procijene da nemaju trajno povećan opseg zadaća na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a mogu organizacijski smjestiti ovlaštenu osobu unutar druge organizacijske jedinice, tj. mogu organizirati obavljanje poslova ovlaštene osobe tako da se oni ne obavljaju kao isključiva radna obveza s punim radnim vremenom.

Međutim, u svakom slučaju obveznici su dužni osigurati da ovlaštena osoba bude zaposlena na radnome mjestu koje je u organizacijskoj strukturi obveznika sistematizirano na takvom položaju da osobi omogućuje brzo, kvalitetno i pravodobno izvršavanje zadaća propisanih Zakonom i propisima donesenima na temelju Zakona te nezavisnost u radu i mogućnost izravne komunikacije s upravom.

Prema odredbama članka 46. Zakona ovlaštena osoba i njezin zamjenik ovlašteni su poduzimati sve mjere i radnje propisane Zakonom i propisima donesenima na temelju Zakona, a osobito sljedeće:

1. brinuti se za uspostavljanje, djelovanje i razvoj sustava sprječavanja i otkrivanja PNFT-a kod obveznika;
2. brinuti se za pravilno i pravodobno pružanje podataka Uredu u skladu sa Zakonom i propisima donesenima na temelju Zakona;
3. sudjelovati u pripremanju operativnih postupaka i izradi njihovih izmjena te u sastavljanju internih akata obveznika koji se primjenjuju u sprječavanju i otkrivanju PNFT-a;
4. sudjelovati u izradi smjernica za obavljanje interne revizije u vezi sa sprječavanjem i otkrivanjem PNFT-a;
5. pratiti i koordinirati aktivnosti obveznika na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a;
6. sudjelovati u uspostavljanju i razvoju informacijske potpore za provođenje aktivnosti na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a kod obveznika;
7. davati upravi poticaje i prijedloge za poboljšanje sustava sprječavanja i otkrivanja PNFT-a;
8. sudjelovati u pripremanju programa stručnog osposobljavanja i izobrazbe zaposlenika obveznika u području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a.

Obveznici su dužni o imenovanju ovlaštene osobe i njezina zamjenika obavijestiti Ured odmah, a najkasnije u roku od 7 dana od dana imenovanja, odnosno od promjene podataka o ovlaštenoj osobi. U obavijesti koja se dostavlja Uredu potrebno je navesti ime i prezime ovlaštene osobe i njezina zamjenika, broj telefona i telefaksa za kontakt kao i adresu elektroničke pošte.

3.1.2. Organizacija sustava za SPNFT

U skladu s odredbama članka 46. stavka 1. točke 1. Zakona ovlaštena osoba i njezin zamjenik dužni su, među ostalim zadaćama propisanim Zakonom, brinuti se za uspostavljanje, djelovanje i razvoj sustava sprječavanja i otkrivanja PNFT-a kod obveznika.

Isto tako, člankom 47. stavkom 2. Zakona propisano je da su unutarnje organizacijske jedinice i uprava dužne ovlaštenoj osobi i njezinu zamjeniku osigurati pomoć i potporu u obavljanju zadaća propisanih Zakonom i propisima donesenima na temelju Zakona i stalno ih obavješćivati o svim djelovanjima koja su bila ili bi mogla biti povezana s PNFT-

om. Način dostavljanja obavijesti i odvijanja suradnje između ovlaštene osobe i zaposlenika u ostalim organizacijskim jedinicama obveznici su dužni podrobnije propisati svojim internim aktima.

U postupku organizacije sustava za SPNFT obveznici bi trebali voditi računa o sljedećim elementima:

1. prirodi, opsegu i složenosti poslovanja obveznika;
2. raznolikosti poslovanja obveznika, uključujući i zemljopisnu rasprostranjenost;
3. profilu stranaka, proizvoda i poslova obveznika;
4. distribucijskim kanalima koji se upotrebljavaju;
5. opsegu i veličini transakcija;
6. stupnju rizika povezanog sa svakim područjem poslovanja obveznika;
7. mjeri u kojoj obveznik izravno posluje sa strankama ili posluje preko posrednika, trećih stranaka ili korespondenata ili je riječ o pristupu bez neposrednog kontakta.

Analizom navedenih elemenata obveznici procjenjuju vlastitu izloženost riziku PNFT-u te na taj način određuju razinu složenosti sustava za SPNFT koji namjeravaju uspostaviti. Ta složenost sustava očitovat će se u načinu kako će obveznik osigurati da se organiziraju i ispunjavaju odredbe Zakona vezane uz: ovlaštenu osobu i njezina zamjenika, interne akte, stručno osposobljavanje i izobrazbu zaposlenika, obvezu redovite godišnje interne revizije, čuvanje podataka, vođenje evidencija i informacijski sustav.

Radi osiguravanja što višeg stupnja učinkovitosti uspostavljenog sustava za SPNFT i usklađenosti poslovanja obveznika s odredbama Zakona taj sustav treba biti utemeljen na osnovnim načelima sustava unutarnjih kontrola i osiguravati sljedeće:

1. primjenu pristupa zasnovanog na procjeni rizika stranke/proizvoda/transakcije/zemlje – sustav za SPNFT koji počiva na pristupu zasnovanom na procjeni rizika omogućuje veću usredotočenost na stranke/proizvode/transakcije obveznika za koje se procjenjuje da su osjetljiviji na zloporabu u vezi s PNFT-om. Veća usredotočenost podrazumijeva primjenu složenijih ili pojačanih postupaka dubinske analize, provođenje mjera praćenja poslovnog odnosa i poduzimanje drugih mjera i radnji predviđenih Zakonom pri uspostavljanju ili nastavku određenog odnosa ili provođenja transakcija;
2. odgovarajuće stručno osposobljavanje i izobrazbu svih zaposlenika koji su uključeni u sustav za SPNFT – kontinuirano stručno osposobljavanje i izobrazba zaposlenika osigurava usklađenost poslovanja obveznika s odredbama Zakona, omogućuje da zaposlenici na svim razinama budu jasno upoznati s dodijeljenim im ovlastima, ulogama i odgovornostima u sustavu za SPNFT te kontinuirano podiže organizacijsku kulturu kod obveznika;
3. odgovarajuću uključenost funkcije unutarnje revizije (kod nekih obveznika i vanjske revizije ili vanjskih stručnjaka) – obavljanjem redovite godišnje interne revizije omogućuje se redovito preispitivanje procesa procjene i upravljanja rizikom od PNFT-a i djelotvornost uspostavljenog sustava za SPNFT;

4. odgovarajuću uključenost funkcije praćenja usklađenosti u sustav za SPNFT – uključivanjem funkcije praćenja usklađenosti omogućuje se kontinuirano praćenje usklađenosti poslovanja obveznika s odredbama Zakona i propisima donesenima na temelju njega, procjene učinaka koje će na poslovanje obveznika imati izmjene relevantnih propisa te provjera usklađenosti novih proizvoda ili novih postupaka s relevantnim zakonima i propisima;
5. odgovarajuću uključenost višeg rukovodstva u sustav za SPNFT – sposobnost vođenja i angažiranost višeg rukovodstva u sustavu SPNFT važni su činitelji djelotvornog sustava SPNFT. Više rukovodstvo mora poticati usklađivanje s propisima te osigurati dosljednu primjenu internih politika, procedura i ostalih internih akata obveznika od strane svih zaposlenika u njihovoj nadležnosti;
6. odgovarajući sustav izvješćivanja – osim Zakonom propisane izravne odgovornosti ovlaštene osobe prema upravi obveznika, nužno je uspostaviti i odgovarajuće linije izvješćivanja, odnosno način komunikacije između ovlaštene osobe i kontrolnih funkcija, ovlaštene osobe i višeg rukovodstva, ovlaštene osobe i odgovornih osoba u pojedinim organizacijskim jedinicama, primjerice poslovnica i slično. Sustav izvješćivanja trebao bi osim redovitog izvješćivanja omogućivati pravodobno informiranje svih relevantnih razina o utvrđenim nedostacima u sustavu za SPNFT, poduzetim korektivnim mjerama te osobama i rokovima utvrđenima za njihovo ispravljanje;
7. odgovarajući informacijski sustav – informacijski sustav obveznika mora omogućivati brzo, pravodobno i potpuno izvješćivanje Ureda o Zakonom propisanim osobama i transakcijama. Također, informacijski sustav trebao bi se kontinuirano usavršavati i nadograđivati radi omogućivanja dosljedne i jednostavnije primjene određenih zakonskih odredbi, i od strane ovlaštene osobe i njezina zamjenika i od strane svih zaposlenika koji su uključeni u operativnu provedbu odredbi Zakona.

3.1.3. Interni akt

Prema odredbama članka 48. Zakona obveznici su dužni donijeti interni akt kojim se uređuju mjere, radnje i postupanja radi sprječavanja i otkrivanja PNFT-a u skladu sa Zakonom i propisima donesenima na temelju njega.

Mjere, radnje i postupanja koje je svaki obveznik dužan propisati svojim internim aktom, a koje proizlaze iz odredbi članaka 7., 8., 32., 34., 41., 47. i 48. Zakona, jesu sljedeće:

1. Analiza, odnosno procjena rizika, kojom je određena ocjena rizika za:
 - a) pojedinu skupinu ili vrstu stranke,
 - b) poslovni odnos,
 - c) proizvod ili transakciju;
2. Postupci provođenja mjera dubinske analize stranaka:
 - a) postupci utvrđivanja identiteta stranke i provjera njezina identiteta na osnovi dokumenata, podataka ili informacija dobivenih iz vjerodostojnog, pouzdanog i neovisnog izvora,

- b) postupci utvrđivanja i provjere identiteta stvarnog vlasnika stranke,
 - c) načini i postupci prikupljanja podataka o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa ili transakcije,
 - d) načini i postupci stalnog praćenja poslovnog odnosa;
3. Postupci kojima se utvrđuje je li stranka politički izložena osoba;
 4. Politike i procedure za rizik koji prati poslovni odnos ili transakcije sa strankama koje nisu fizički nazočne;
 5. Lista indikatora za prepoznavanje stranaka i sumnjivih transakcija za koje postoje razlozi za sumnju na PNFT;
 6. Načini dostavljanja obavijesti i odvijanja suradnje između ovlaštene osobe i zaposlenika u ostalim organizacijskim dijelovima;
 7. Odgovornost ovlaštenih osoba zaduženih za provedbu Zakona u slučaju nepoštivanja odredbi Zakona i propisa donesenih na temelju njega te odgovornost svih drugih zaposlenika obveznika koji sudjeluju u provedbi Zakona i propisa donesenih na temelju njega.

Osim navedenih, obveznici bi trebali u sklopu svojih internih akata, a u skladu sa svojom veličinom, prirodom i opsegom poslovanja, propisati i sljedeće mjere, radnje i postupanja:

1. Postupke praćenja za stranke ili poslovne odnose prema stupnju utvrđenog rizika;
2. Postupke prilikom pojačane dubinske analize odnosno postupke prilikom:
 - a) uspostavljanja korespondentnih odnosa s bankom ili drugom sličnom kreditnom institucijom koja ima sjedište u trećoj državi,
 - b) uspostavljanja poslovnog odnosa ili obavljanja transakcija sa strankom koja je politički izložena osoba,
 - c) slučaja kada stranka nije bila osobno nazočna pri utvrđivanju i provjeri identiteta;
3. Način identificiranja i praćenja sumnjivih transakcija te postupke zaposlenika nakon utvrđivanja sumnjivih transakcija;
4. Način, dinamiku i odgovornost ovlaštene osobe i njenih zamjenika u procesu obavješćivanja Ureda o propisanim transakcijama te u postupku pružanja ostalih informacija i podataka Uredu;
5. Način i rokove izrade te način provođenja programa stručnog osposobljavanja i izobrazbe zaposlenika;
6. Vođenje evidencija – način vođenja, rokovi čuvanja, sadržaj evidencija i zaštita podataka.

Zaposlenici moraju biti upoznati s odredbama internih akata te s njihovim utjecajem na svakodnevno poslovanje, kako bi se osigurala dosljedna primjena tih odredbi u praksi i maksimalna učinkovitost zaposlenika.

Obveznici bi trebali osigurati da su interni akti lako dostupni zaposlenicima, primjerice na internom portalu obveznika, te da se zaposlenici redovito obavješćuju o eventualnim izmjenama i dopunama tih akata.

3.1.4. Izrada liste indikatora

Prema odredbama članka 41. Zakona obveznici su dužni sastaviti listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i osoba u vezi s kojima postoje razlozi za sumnju na PNFT. Prilikom sastavljanja liste indikatora obveznici su dužni uzeti u obzir specifičnost svog poslovanja i karakteristike sumnjivih transakcija iz članka 42. stavka 7. Zakona. Pri sastavljanju liste indikatora obveznici surađuju s HNB-om.

Prilikom utvrđivanja razloga za sumnju na PNFT obveznici su dužni koristiti se listom indikatora. Listu indikatora, koja je sastavni dio internog akta obveznika, obveznici moraju dopunjavati i prilagođavati prema njima poznatim trendovima i tipologijama pranja novca te prema okolnostima koje proizlaze iz poslovanja obveznika.

3.1.5. Stručno osposobljavanje i izobrazba zaposlenika

Člankom 49. Zakona propisano je da su obveznici dužni brinuti se za redovito stručno osposobljavanje i izobrazbu svih zaposlenika koji obavljaju zadaće na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a. Nadalje, Zakon određuje da se stručno osposobljavanje i izobrazba odnose na upoznavanje s odredbama Zakona i propisa donesenih na temelju njega, s internim aktima obveznika te s međunarodnim standardima koji proizlaze iz međunarodnih konvencija s područja SPNFT-a, sa smjernicama i listom indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija te s drugim zadaćama propisanim Zakonom.

Pri izradi programa godišnjega stručnog osposobljavanja i izobrazbe zaposlenika obveznici bi trebali voditi računa o tome da on bude primjeren vrsti i opsegu njihova poslovanja te izloženosti obveznika riziku PNFT-a. U svakom slučaju, program godišnjega stručnog osposobljavanja i izobrazbe zaposlenika mora pružiti zaposlenicima jasnije razumijevanje njihovih obveza u vezi sa SPNFT-om i njihovu ulogu u uspostavljenom sustavu za SPNFT, odnosno izloženosti njihova poslovanja riziku od PNFT-a.

Obveznici bi trebali o većini navedenih tema educirati zaposlenike na interno organiziranim radionicama, a isto tako uspostaviti kvalitetan sustav izvješćivanja i edukacije na internom portalu u obliku kratkih informacija, pisanih materijala i *online* edukativnih programa. Također, obveznici bi trebali u skladu sa svojim mogućnostima upućivati zaposlenike na seminare u organizaciji drugih domaćih i stranih institucija radi stjecanja novih saznanja i širenja iskustava svojih zaposlenika.

Program godišnjega stručnog osposobljavanja i izobrazbe zaposlenika mora obuhvaćati sve one koji obavljaju zadaće na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a. Iznimno je važno da istim programom budu obuhvaćeni novi zaposlenici, i to prije interakcije sa strankama, tako da bi izobrazba o sprječavanju i otkrivanju PNFT-a trebala biti sastavnim dijelom početnih programa edukacije i usmjerenja novih zaposlenika.

Program godišnjega stručnog osposobljavanja i izobrazbe na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a za sljedeću kalendarsku godinu obveznici su dužni pripremiti najkasnije do kraja tekuće godine. Taj program trebao bi biti dokumentiran te iz njega mora biti vidljivo koji će zaposlenici, u kojem razdoblju i na kojem programu edukacije sudjelovati.

Članak 46. stavak 1. točka 8. Zakona propisuje da u sastavljanju tog programa mora sudjelovati ovlaštena osoba i njezin zamjenik. Također, program godišnjega stručnog osposobljavanja i izobrazbe zaposlenika trebao bi biti obuhvaćen programom revizije i ocijenjen postupkom redovite godišnje interne revizije.

3.1.6. Interna revizija

Člankom 50. Zakona propisano je da su obveznici dužni najmanje jednom godišnje osigurati redovitu internu reviziju obavljanja zadaća SPNFT-a te o tome, na zahtjev, obavijestiti Ured. Svrha obavljanja redovite interne revizije jest uočavanje i sprječavanje nepravilnosti u provedbi Zakona i poboljšanje unutarnjeg sustava u otkrivanju sumnjivih transakcija i osoba.

Obvezu redovite godišnje interne revizije u kreditnim institucijama i institucijama za elektronički novac trebala bi obavljati funkcija unutarnje revizije. S obzirom na to da su navedene institucije dužne donijeti revizijski program za svako područje revizije, pa tako i za reviziju sustava za SPNFT, trebale bi voditi računa o tome da program bude usklađen s veličinom i opsegom poslovanja institucije, profilom rizičnosti, izloženosti riziku PNFT-a te prilagođen specifičnostima sustava koji je u instituciji uspostavljen radi sprječavanja PNFT-a.

Funkcija unutarnje revizije dužna je sastaviti izvješće o svakoj obavljenoj reviziji, pa tako i o provedenoj reviziji sustava za SPNFT. Ako funkcija unutarnje revizije pri obavljanju revizije utvrdi nedostatke, nepravilnosti ili nezakonitosti u sustavu za SPNFT, naložit će mjere i rokove za njihovo uklanjanje. To izvješće funkcija unutarnje revizije dužna je dostaviti revizorskom odboru, članu uprave odgovornom za područja koja su bila predmet revizije, ovlaštenoj osobi te odgovornim osobama organizacijskih dijelova u čijoj su nadležnosti područja poslovanja koja su bila predmet revizije.

Kreditne unije nemaju zakonsku obvezu uspostavljanja funkcije unutarnje revizije ili interne revizije, tako da trebaju povjeriti obavljanje redovite godišnje revizije obavljanja zadaća SPNFT-a revizorskom društvu koje će u skladu sa zakonima kojima se uređuje računovodstvo i revizija obaviti reviziju godišnjih financijskih izvješća ili, eventualno, osobi sa zvanjem revizora koje je stečeno u skladu sa zakonom kojim se uređuje revizija.

3.1.7. Čuvanje podataka i vođenje evidencija

3.1.7.1. Čuvanje podataka

Člankom 78. Zakona propisano je da su obveznici dužni podatke prikupljene u skladu s odredbama Zakona i na temelju njega donesenih propisa te pripadajuću dokumentaciju čuvati deset godina nakon izvršene transakcije, prestanka poslovnog odnosa ili pristupa stranke sefu.

Nadalje, obveznici su dužni podatke i pripadajuću dokumentaciju o ovlaštenoj osobi i zamjeniku ovlaštene osobe, o stručnom osposobljavanju i izobrazbi zaposlenika i provođenju obvezne interne revizije čuvati četiri godine nakon imenovanja ovlaštene osobe i zamjenika ovlaštene osobe, provedenoga stručnog osposobljavanja i izobrazbe ili obavljene interne revizije.

Obveznici bi također trebali navedene Zakonom propisane rokove regulirati i svojim internim aktom. Isto tako, obveznici bi trebali svojim internim aktom regulirati i način, oblik i mjesto čuvanja podataka prikupljenih u skladu sa Zakonom, mjere zaštite podataka te postupke s podacima nakon isteka roka čuvanja.

3.1.7.2. Tajnost prikupljenih podataka i postupaka

Prema odredbama članka 75. Zakona obveznici i njihovi zaposlenici ne smiju stranci ili trećoj osobi otkriti sljedeće informacije:

1. da je Uredu bio ili da će biti dostavljen podatak, informacija ili dokumentacija o stranci ili transakciji iz članka 42., članka 54. stavaka 1. i 2. i članka 59. Zakona,
2. da je Ured na temelju članka 60. Zakona privremeno zaustavio izvršenje sumnjive transakcije, odnosno da je u vezi s tim dao upute obvezniku,
3. da je Ured na temelju članka 62. Zakona tražio kontinuirano praćenje financijskog poslovanja stranke i
4. da je protiv stranke ili treće osobe započet ili bi mogao biti započet predistražni postupak zbog postojanja sumnje na pranje novca ili financiranje terorizma.

Podaci dostavljeni prema odredbama članka 42. Zakona označuju se kao klasificirani podaci za koje je utvrđen odgovarajući stupanj tajnosti u skladu s odredbama članka 9. Zakona o tajnosti podataka ("Narodne novine", br. 79/2007.). Stupnjem tajnosti "OGRANIČENO" klasificiraju se podaci čije bi neovlašteno otkrivanje naštetilo djelovanju i izvršavanju zadaća državnih tijela u obavljanju poslova koji su od sigurnosnog interesa za Republiku Hrvatsku.

Razmjena informacija i podataka prikupljenih u skladu sa Zakonom između kreditnih i financijskih institucija koje pripadaju istoj grupaciji unutar zemlje i inozemstva može se odnositi isključivo na statističke podatke, npr. broj prijavljenih sumnjivih, gotovinskih transakcija, broj zaprimljenih zahtjeva Ureda i dr., ali bez navođenja identifikacijskih

podataka o osobama i podataka o transakcijama.

3.1.7.3. Vođenje evidencija

Člankom 81. Zakona propisano je da su obveznici dužni voditi sljedeće evidencije podataka:

1. evidenciju podataka o strankama, poslovnim odnosima i transakcijama u vrijednosti od 105.000,00 kuna i više, bez obzira na to je li riječ o jednokratnoj transakciji ili o više transakcija koje su međusobno očigledno očito povezane i koje ukupno dosežu vrijednost od 105.000,00 kuna i više;
2. evidenciju dostavljenih podataka Uredu o svakoj transakciji koja je provedena u gotovini u vrijednosti od 200.000,00 kuna i većoj;
3. evidenciju podataka o transakcijama kod kojih se obveznik suzdržao od provođenja s obzirom na to da je znao ili sumnjao da je ta transakcija povezana s PNFT-om te o kojoj je obaviješten Ured;
4. evidenciju o uvidima nadzornih tijela u klasificirane podatke s istaknutim nazivom nadzornog tijela, imenom i prezimenom ovlaštene službene osobe koja je izvršila uvid te datumom i vremenom uvida u podatke.

Također, člankom 43. Zakona propisano je da su obveznici dužni analizirati pozadinu i svrhu složenih i neobičnih transakcija te rezultate provedene analize u pisanom obliku evidentirati kako bi bili dostupni na zahtjev Ureda i ostalih nadzornih tijela. Obveznici bi trebali svojim internim aktom regulirati način i oblik vođenja te pristupa evidencijama podataka formiranima u skladu sa Zakonom.

3.1.8. Uspostavljanje informacijskog sustava

Člankom 6. Zakona propisano je da su obveznici dužni uspostaviti odgovarajući informacijski sustav s obzirom na svoju organizacijsku strukturu kako bi mogli brzo, pravodobno i u cijelosti dati Uredu podatke o tome održavaju li ili su održavali poslovni odnos s određenom fizičkom ili pravnom osobom i koja je priroda tog odnosa.

Nadalje, prema odredbama članka 47. Zakona obveznici su dužni ovlaštenoj osobi i njenom zamjeniku osigurati odgovarajuću informatičku potporu koja omogućuje stalno i sigurno praćenje aktivnosti na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a.

Također, u skladu s odredbama članka 46. Zakona ovlaštena osoba i njezin zamjenik ovlašteni su sudjelovati u uspostavljanju i razvoju informacijske potpore za provođenje aktivnosti na području SPNFT-a.

Radi omogućivanja brzog, pravodobnog i sveobuhvatnog izvješćivanja Ureda s podacima o tome održavaju li ili su održavali poslovni odnos s određenom fizičkom ili pravnom osobom i koja je priroda tog odnosa, obveznici bi trebali kontinuirano unapređivati

postojeći informacijski sustav tako da zaposlenicima omogućuje vođenje evidencije o strankama te praćenje odnosa sa strankama na brz i učinkovit način, odnosno da su mogućnosti ažuriranja, praćenja i pretraživanja podataka o strankama u sustavu prilagođene obradi i pretraživanju velikog broja podataka u kratkom vremenu. U tom se smislu obveznici potiču na unapređenja informacijskog sustava koja podrazumijevaju, primjerice, razlikovanje gotovinskih od bezgotovinskih transakcija, lakše prepoznavanje sumnjivih transakcija, praćenje povezanih gotovinskih transakcija i slično.

3.2. Procjena rizika

U skladu s odredbama članka 7. Zakona obveznici su dužni izraditi analizu rizika od PNFT-a i pomoću te analize odrediti ocjenu rizika pojedine skupine ili vrste stranke, poslovnog odnosa, proizvoda ili transakcije glede moguće zlorabe u vezi s pranjem novca ili financiranjem terorizma. Analizu i procjenu rizika, koja se određuje internim aktom, obveznici su dužni usklađivati s ovim Smjernicama.

Osim pristupa temeljenog na procjeni rizika u sklopu kojeg se utvrđuju kategorije rizika povezanoga s pranjem novca i financiranjem terorizma, ovim se Smjernicama daju i upute u vezi s uspostavljanjem politika i procedura kako bi se umanjila izloženost riziku pranja novca i financiranja terorizma koji proizlazi iz novih tehnologija koje omogućuju anonimnost (elektroničko ili internetsko bankarstvo, elektronički novac i sl.).

Smjernice se primjenjuju i na sve radnje koje obveznici obavljaju na internetu, što uključuje sve povezane tehnologije koje omogućuju pristup mreži te otvorene telekomunikacijske mreže koje obuhvaćaju izravnu telefonsku vezu, javnu svjetsku mrežu (engl. *World Wide Web*) i virtualne privatne mreže.

3.2.1. Pristup utemeljen na procjeni rizika (engl. *risk based approach*)⁴

Rizik od PNFT-a definira se kao rizik da će stranka zlorabiti financijski sustav za PNFT i da će neki poslovni odnos, transakcija ili proizvod biti posredno ili neposredno upotrijebljeni za PNFT.

U skladu sa Zakonom obveznici sami ocjenjuju izloženost stranaka odnosno poslovnih odnosa, transakcija i proizvoda rizicima od PNFT-a. Kategorije, kriteriji i elementi rizika opisani u ovim Smjernicama upućuju na potencijalne rizike od PNFT-a. Početna procjena obveznika treba se temeljiti na tim kategorijama i kriterijima rizika, dok elementi rizika mogu utjecati na povećanje odnosno smanjenje početne ocjene izloženosti.

⁴ FATF je objavio detaljne smjernice o problematici pristupa utemeljenog na procjeni rizika u odnosu na različite sektore: <http://www.fatf-gafi.org/documents/riskbasedapproach/>

Cilj uvođenja pristupa temeljenog na procjeni rizika jest to da mjere koje obveznici primjenjuju za SPNFT budu proporcionalne identificiranom riziku. Taj pristup omogućuje utvrđivanje potencijalnih rizika od PNFT-a te omogućuje obveznicima da se usredotoče na one stranke, poslovne odnose, transakcije ili proizvode koji donose najveći potencijalni rizik.

Obveznici moraju biti u stanju dokazati da je opseg mjera dubinske analize koje poduzimaju prikladan s obzirom na rizik od PNFT-a.

3.2.2. Procjena rizika od PNFT-a

3.2.2.1. Kategorije, kriteriji i elementi rizika

Kategorije rizika

Pri analizi i procjeni rizika od PNFT-a obveznici svrstavaju svoje stranke odnosno poslovne odnose, transakcije ili proizvode u **kategorije** koje označuju:

1. **nizak rizik**
2. **srednji rizik i**
3. **visok rizik.**

Kriteriji rizika

Najčešći **kriteriji** rizika jesu:

1. rizik zemlje ili zemljopisni rizik
2. rizik stranke i
3. rizik proizvoda / transakcije / poslovnog odnosa.

Elementi rizika

Metodologija obveznika zasnovana na analizi i procjeni rizika može uzimati u obzir i elemente rizika koji su specifični za određenu stranku, poslovni odnos, proizvod ili transakciju te mogu utjecati na povećanje ili smanjenje rizika. Elementi rizika obuhvaćaju:

1. **Svrhu računa ili poslovnog odnosa** – računi otvoreni radi obavljanja uobičajenih korisničkih transakcija malih vrijednosti mogu donositi manji rizik nego račun otvoren radi obavljanja velikih gotovinskih transakcija dotad nepoznate stranke;
2. **Iznos sredstava ili opseg transakcija** – neuobičajeno veliki iznosi sredstava ili neuobičajeno velike transakcije u usporedbi s onima koje bi se realno mogle očekivati od stranke sličnog profila mogu upućivati na to da se stranka koja se inače ne smatra strankom povećanog rizika treba tretirati kao takva;
3. **Razinu regulacije** ili nekog drugog nadzora odnosno režima upravljanja kojemu podliježe stranka – zakonski uređena financijska institucija u zemlji koja ima zadovoljavajući režim sprječavanja pranja novca nosi manji rizik nego stranka koja nije regulirana ili koja podliježe samo minimalnim propisima o sprječavanju pranja novca. Trgovačka društva i njihove podružnice koje im u cijelosti pripadaju, koje

su u javnom vlasništvu i čijim se dionicama trguje na nekoj od priznatih burzi općenito donose minimalan rizik pranja novca. Ta trgovačka društva obično imaju sjedište u ekvivalentnim trećim državama u kojima postoje odgovarajući priznati regulatorni sustavi te stoga nose manji rizik zahvaljujući vrsti djelatnosti koju obavljaju i opsežnijem režimu upravljanja koji se na njih primjenjuje;

4. **Trajanje poslovnog odnosa** – dugotrajni poslovni odnosi koji uključuju česte kontakte s klijentima mogu donositi manji rizik pranja novca;
5. **Poznavanje zemlje klijenta**, uključujući njezine zakone, propise i pravila te strukturu i opseg regulatornog nadzora, utječe na procjenu rizika;
6. **Upotreba posrednih sredstava** unutar trgovačkog društva i drugih struktura koje nemaju jasno komercijalno ili drugo opravdanje ili koji nepotrebno povećavaju složenost transakcija odnosno na drugi način smanjuju transparentnost bez prihvatljivog objašnjenja povećava rizik;
7. **Podatke o osobama koje su obveznici u posljednje tri godine dostavljali Uredu** – u vezi s tom osobom ili njezinim transakcijama postojali su razlozi za sumnju glede pranja novca ili financiranja terorizma, što povećava rizik.

Ekvivalentne treće države jesu države koje nisu članice Europske unije ili potpisnice Ugovora o osnivanju Europskoga gospodarskog prostora, a koje zadovoljavaju standarde u području sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma kao i države članice Europske unije. Listu ekvivalentnih trećih država donosi Međuinstitucionalna radna skupina za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, a objavljuje ju Ured.

3.2.2.2. Opseg mjera dubinske analize stranke

Opseg mjera dubinske analize mora biti prikladan s obzirom na identificirane kategorije rizika. Ovisno o identificiranim kategorijama rizika pranja novca ili financiranja terorizma, nakon njihove analize i procjene obveznici određuju uvjete dubinske analize, što obuhvaća:

1. standardnu razinu dubinske analize za kategorije na koje se primjenjuju mjere dubinske analize stranke iz članka 8. stavka 1. Zakona;
2. sniženu standardnu razinu provjere za kategorije za koje je utvrđeno postojanje niskog rizika, pri čemu se primjenjuju mjere pojednostavljene dubinske analize stranke, u skladu s pravilnikom koji donosi ministar financija na temelju članka 7. stavka 5. Zakona;
3. višu razinu standardne provjere za kategorije kod kojih je utvrđeno postojanje visokog rizika, pri čemu se primjenjuju mjere pojačane dubinske analize stranke te
4. neprovođenje mjera dubinske analize stranke kod iznimaka propisanih člankom 14. stavkom 2. Zakona odnosno pravilnikom ministra financija.

Prema članku 30. Zakona, osim mjera iz članka 8. stavka 1. Zakona, obveznici su dužni primjenjivati mjere pojačane dubinske analize stranke u sljedećim slučajevima:

1. pri uspostavljanju korespondentnog odnosa s bankom ili drugom sličnom

- kreditnom institucijom koja ima sjedište u trećoj državi,
2. pri uspostavljanju poslovnog odnosa sa strankom koja je politički izložena osoba i
 3. kada stranka nije osobno nazočna pri utvrđivanju i provjeri identiteta.

3.2.3. Nizak rizik od PNFT-a

3.2.3.1. Rizik stranke

Snižena standardna razina provjere može se primijeniti kod stranaka navedenih u članku 35. stavku 1. Zakona te stranaka koje ispunjavaju uvjete propisane Pravilnikom o određivanju uvjeta pod kojima obveznici svrstavaju stranke u stranke koje predstavljaju neznatan rizik za pranje novca ili financiranje terorizma. Snižena standardna razina provjere, odnosno mjere pojednostavljene dubinske analize stranke propisane su člankom 36. Zakona.

Iznimno, prilikom uspostavljanja korespondentnog odnosa s bankom ili drugom kreditnom institucijom sa sjedištem u trećoj državi, obveznici trebaju obaviti pojačanu dubinsku analizu stranke.

3.2.3.2. Rizik proizvoda/transakcije

Snižena standardna razina provjere može se primijeniti i kod sljedećih proizvoda odnosno transakcija:

1. kreditnih ugovora u kojima kreditni račun služi isključivo za podmirenje kredita, a otplata kredita provodi se s računa koji je otvoren na ime stranke u nadziranoj kreditnoj instituciji;
2. transakcija koje uključuju male iznose za određene vrste transakcija (npr. male premije osiguranja, dječja štednja do 1.000,00 kn mjesečno, uplate i isplate mirovina, socijalnih davanja i sl.);
3. štednih uloga u stambenim štedionicama i
4. elektroničkih plaćanja određenih usluga (npr. plaćanje parkiranja ili plaćanje karte u javnom gradskom prijevozu) kada je riječ o malim iznosima (225 kuna za pojedinačnu platnu transakciju ili ograničeno trošenje najviše do ukupnog iznosa od 1.125 kuna). Iznimno, ako kod ovih platnih transakcija nije poznat nalogodavatelj, utvrđivanje njegova identiteta može se izostaviti.

3.2.4. Srednji rizik od PNFT-a

U kategoriju srednje rizičnosti obveznici svrstavaju one stranke, poslovne odnose, proizvode ili transakcije koje na temelju analize i procjene rizika nije moguće svrstati među visokorizične ili niskorizične. Obveznici u tom slučaju postupaju u skladu s odredbama Zakona koje uređuju područje standardne dubinske analize stranke.

3.2.5. Visok rizik od PNFT-a

3.2.5.1. Rizik stranke

Viša razina standardne provjere primjenjuje se kod stranaka:

1. koje su strane politički izložene osobe;
2. koje nisu osobno nazočne pri utvrđivanju i provjeri identiteta za vrijeme provođenja mjera dubinske analize;
3. koje su strane pravne osobe te ne obavljaju ili ne mogu obavljati trgovinske, proizvodne ili druge djelatnosti u državi u kojoj su registrirane;
4. kod kojih organizacijska struktura ili priroda pravnog subjektiviteta otežava odnosno onemogućava utvrđivanje stvarnog vlasnika;
5. koje su strane pravne osobe koje obavljaju poslove iz članka 3. točke 21. Zakona, a imaju nepoznate ili prikrivene vlasnike, tajne ulagače ili upravljače;
6. prema čijem su stvarnom vlasniku provedene prisilne mjere radi uspostavljanja međunarodnog mira i sigurnosti u skladu s pravnim aktima EU-a te rezolucijama Vijeća sigurnosti OUN-a;
7. s intenzivnim gotovinskim poslovanjem, uključujući:
 - a) društva koja se bave prijenosom novca, ovlaštene mjenjače, posrednike za prijenos novca te druga društva koja nude usluge prijena novca,
 - b) kasina, kladionice i druge djelatnosti u vezi s igrama na sreću i
 - c) društva koja nemaju intenzivno gotovinsko poslovanje, ali za provođenje određenih transakcija upotrebljavaju veće gotovinske iznose;
8. koje su dobrotvorne i druge neprofitne organizacije, posebno one koje posluju s inozemstvom ili imaju sjedište na rizičnijem zemljopisnom području, odnosno među njezinim je osnivačima ili članovima fizička ili pravna osoba koja ima sjedište ili prebivalište na rizičnijem zemljopisnom području;
9. koje su računovođe, odvjetnici, porezni savjetnici i drugi koji imaju račune u određenoj kreditnoj instituciji, a djeluju u ime svojih klijenata;
10. koje svoje poslovne odnose ili transakcije obavljaju u neobičnim okolnostima kao što su:
 - a) znatna i neobjašnjena zemljopisna udaljenost između sjedišta obveznika i stranke
 - b) često i neobjašnjeno zatvaranje računa u jednom, a otvaranje u drugom obvezniku ili
 - c) često i neobjašnjeno prebacivanje sredstava između obveznika na različitim zemljopisnim lokacijama;
11. koje su osobe za koje je Ured u posljednje tri godine:
 - a) zatražio od obveznika da dostavi podatke zbog sumnje na pranje novca ili financiranje terorizma,
 - b) obvezniku izdao nalog o privremenom zaustavljanju izvršenja sumnjive transakcije ili
 - c) obvezniku izdao nalog za stalno praćenje financijskog poslovanja stranke;

12. koje su fizičke ili pravne osobe i drugi subjekti koji se nalaze na popisu osoba protiv kojih su na snazi mjere Vijeća sigurnosti OUN-a ili EU – među relevantne mjere ubrajaju se financijske sankcije koje uključuju zamrzavanje sredstava na računu i/ili zabranu raspolaganja imovinom, vojni embargo koji znači zabranu prometa oružjem sa subjektom i sl.;
13. koje su fizičke ili pravne osobe s prebivalištem ili sjedištem u entitetima koji nisu subjekt međunarodnog prava, tj. međunarodno priznati kao države (takvi entiteti omogućuju fiktivnu registraciju pravne osobe, izdavanje fiktivnih identifikacijskih dokumenata i sl.).

3.2.5.2. Rizik transakcije / poslovnog odnosa

Transakcije odnosno poslovni odnosi koji donose visok rizik mogu biti:

1. transakcije koje su namijenjene osobama odnosno subjektima protiv kojih su na snazi mjere Vijeća sigurnosti OUN-a ili EU-a;
2. transakcije koje bi stranka izvršila u ime i za račun osobe ili subjekta protiv kojeg su na snazi mjere Vijeća sigurnosti OUN-a ili EU-a;
3. poslovni odnosi koji bi bili sklopljeni u korist osobe ili subjekta koji se nalazi na popisu osoba ili subjekata protiv kojih su na snazi mjere Vijeća sigurnosti OUN-a ili EU-a.

3.2.5.3. Rizik poslovnog odnosa s drugom kreditnom institucijom

Uspostavljanje korespondentnog odnosa s bankom ili drugom kreditnom institucijom sa sjedištem u trećoj državi, koja nije ekvivalentna treća država prema točki 3.2.2.1. ovih Smjernica, nosi visoki rizik.

Prema članku 31. Zakona, pri uspostavljanju korespondentnog odnosa s bankom ili drugom kreditnom institucijom koja ima sjedište u trećoj državi, obveznici su u sklopu pojačane dubinske analize stranke dužni provesti mjere iz članka 8. stavka 1. Zakona i dodatno prikupiti sljedeće podatke, informacije i dokumentaciju:

1. datum izdavanja i razdoblje u kojemu vrijedi dozvola za obavljanje bankarskih usluga te naziv i sjedište nadležnog tijela treće države koje je izdalo dozvolu;
2. opis provođenja internih postupaka koji se odnose na sprječavanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma, osobito postupaka provjere identiteta stranke, utvrđivanja stvarnih vlasnika, obavješćivanja nadležnih tijela o sumnjivim transakcijama i strankama, vođenja evidencija, interne revizije i drugih postupaka koje je banka odnosno druga kreditna institucija donijela u vezi sa sprječavanjem i otkrivanjem pranja novca i financiranja terorizma;
3. opis sustavnog uređenja na području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a koje je na snazi u trećoj državi u kojoj banka ili druga kreditna institucija ima sjedište, tj. u kojoj je registrirana;
4. pisanu izjavu kojom se potvrđuje da banka ili druga kreditna institucija ne

- posluje kao fiktivna banka;
5. pisanu izjavu kojom se potvrđuje da banka ili druga kreditna institucija nema uspostavljene poslovne odnose odnosno da ne uspostavlja poslovne odnose ili ne obavlja transakcije s fiktivnim bankama;
 6. pisanu izjavu kojom se potvrđuje da je banka ili druga kreditna institucija u državi u kojoj ima sjedište odnosno u kojoj je registrirana pod pravnim nadzorom te da je obvezna primjenjivati zakonske i druge propise u području sprječavanja i otkrivanja PNFT-a u skladu sa zakonima te države.

U sklopu pojačane dubinske analize stranke pri uspostavljanju korespondentnog odnosa s bankom ili drugom kreditnom institucijom sa sjedištem u trećoj državi obveznici bi trebali prikupiti i sljedeću dodatnu dokumentaciju:

1. pisanu izjavu da je banka ili druga kreditna institucija provjerila identitet te da provodi stalnu dubinsku analizu stranaka koje imaju izravan pristup prolaznim računima (engl. *payable through accounts*) i
2. pisanu izjavu da je banka ili druga kreditna institucija u mogućnosti dostaviti na zahtjev relevantne podatke dobivene dubinskom analizom stranaka koje imaju izravan pristup prolaznim računima.

Zaposlenik obveznika koji uspostavlja korespondentne odnose s bankom ili drugom kreditnom institucijom sa sjedištem u trećoj državi i vodi postupak pojačane dubinske analize stranke obavezan je prije uspostavljanja poslovnog odnosa pribaviti pisanu suglasnost nadređene odgovorne osobe.

Obveznici ne smiju uspostaviti ili nastaviti korespondentne odnose s bankom koja posluje ili bi mogla poslovati kao fiktivna banka (opis i obilježja fiktivne banke dostupni su na internetskoj stranici: <http://www.bis.org/publ/bcbs95.pdf>). Obveznici ne smiju uspostaviti ili nastaviti korespondentne odnose i s drugom sličnom kreditnom institucijom za koju je poznato da s fiktivnim bankama sklapa ugovore o otvaranju i vođenju računa. Osim toga, primjenjuju se i točke 1., 2. i 3. stavka 4. članka 31. Zakona.

3.2.5.4. Strane politički izložene osobe

Prema članku 32. Zakona obveznici su dužni primijeniti odgovarajući postupak kojim utvrđuju je li stranka strana politički izložena osoba. Postupak se određuje internim aktom i prihvaćanjem ovih Smjernica.

Prilikom utvrđivanja stranih politički izloženih osoba obveznici mogu postupiti na jedan od sljedećih načina:

1. pomoću pisanog obrasca informacija se traži od same stranke;
2. informacije se prikupljaju iz javnih izvora (informacije koje su javno dostupne preko medija – tisak, TV, internet);
3. informacije se prikupljaju na osnovi uvida u komercijalne baze podataka koje uključuju popise politički izloženih osoba.

3.2.5.5. Rizik zemlje

Stranke koje nose visok rizik mogu biti stranke koje imaju prebivalište odnosno sjedište u zemljama:

1. kojima su Ujedinjeni narodi nametnuli sankcije, embargo i slične mjere;
2. za koje vjerodostojni izvori utvrde:
 - a) da nemaju odgovarajuće zakone, propise i druge mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma;
 - b) da financiraju ili podupiru terorističke aktivnosti i da u njima djeluju utvrđene terorističke organizacije;
 - c) da u njima postoji značajna razina korupcije ili drugih kriminalnih aktivnosti;
3. koje nisu članice Europske unije ili potpisnice Ugovora o osnivanju Europskoga gospodarskog prostora, a ne ulaze među ekvivalentne treće države;
4. koje po podacima međunarodne organizacije FATF spadaju među nekooperativne države ili teritorije ili ako je riječ o *offshore* financijskom centru navedenom na listi koju dostavlja Ured.

U vezi s informacijama o rizičnim zemljama, odnosno nekooperativnim državama ili teritorijima koji ne ispunjavaju ključne međunarodne standarde vezane uz SPNFT upućujemo na praćenje službenih internetskih stranica međunarodnih tijela:

MONEYVAL⁵ www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval i

FATF⁶ www.fatf-gafi.org

3.2.5.6. Rizik proizvoda

Viša razina standardne provjere može se primijeniti kod sljedećih proizvoda odnosno usluga:

1. usluga za koje nadležna tijela ili drugi vjerodostojni izvori utvrde da potencijalno donose povećani rizik, na primjer uspostavljanje korespondentnih odnosa s kreditnim institucijama sa sjedištem u trećim državama;
2. usluga koje uključuju trgovanje novčanicama i plemenitim metalima i njihovu isporuku;
3. usluga koje osiguravaju veću anonimnost ili koje se mogu lako prekogranično obavljati, kao što su elektroničko bankarstvo, tzv. elektronički novčanici, međunarodni elektronički prijenos novca, usluge privatnih investicijskih tvrtki i zaklada, nevladinih organizacija i tome slično.

⁵ MONEYVAL je regionalno tijelo pri Vijeću Europe osnovano 1997., u kojemu sudjeluju članice Vijeća (uključujući i RH), a koje obavlja procjenu stanja borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma u članicama Vijeća Europe. Evaluacija uključuje standarde FATF-a, standarde EU-a te provedbu konvencija Vijeća Europe i OUN-a.

⁶ FATF (Financial Action Task Force) međunarodno je tijelo osnovano 1989., koje je donijelo 40 Preporuka kojima su utvrđene mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, a koje se danas smatraju standardom u području borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma.

3.2.5.7. Mjere pojačane dubinske analize

Člancima 31., 32. i 33. Zakona propisane su mjere pojačane dubinske analize stranke koje su obveznici dužni primjenjivati pri uspostavljanju korespondentnih odnosa s kreditnim institucijama trećih država, poslovnih odnosa sa stranim politički izloženim osobama i u slučaju nenazočnosti stranke.

S obzirom na ostale stranke, poslovne odnose, proizvode i transakcije za koje je utvrđen visok rizik obveznici bi trebali u sklopu više razine standardne provjere primjenjivati odgovarajuće mjere i kontrole radi smanjivanja izloženosti identificiranim rizicima pranja novca. Te mjere i kontrole mogu obuhvaćati:

1. praćenje svih područja poslovanja stranke, njezinih poslovnih odnosa, proizvoda i transakcija visokog rizika;
2. višu razinu utvrđivanja i provjere identiteta stranke;
3. strože uvjete za odobravanje otvaranja računa ili uspostavljanje poslovnog odnosa;
4. pumnije praćenje transakcija te
5. povećanu razinu stalne kontrole i učestalosti preispitivanja poslovnih odnosa.

Navedene se mjere i kontrole mogu provoditi za više utvrđenih kriterija rizika te se nužno ne očekuje od obveznika da uvede posebne kontrole za svaki kriterij rizika.

3.2.6. Nove tehnologije koje omogućuju anonimnost

Člankom 34. Zakona propisano je da su obveznici dužni obratiti posebnu pozornost na svaki rizik od PNFT-a koji bi mogao proizaći iz korištenja novih tehnologija koje omogućuju anonimnost te uspostaviti politike i poduzeti mjere za sprječavanje upotrebe novih tehnologija radi PNFT-a.

Obveznici moraju imati politike i procedure za rizik koji prati poslovni odnos ili transakcije sa strankama koje nisu fizički nazočne te ih primjenjivati pri uspostavi poslovnog odnosa sa strankom i tijekom provođenja mjera dubinske analize stranke, uz prihvaćanje odredaba članka 33. Zakona kojima su regulirani postupci obveznika pri uspostavljanju poslovnog odnosa bez nazočnosti stranke.

U postupku definiranja navedenih politika i procedura za rizik koji prati poslovni odnos ili transakcije sa strankama koje nisu fizički nazočne, odnosno u postupku definiranja politika i poduzimanja mjera za sprječavanje upotrebe novih tehnologija radi PNFT-a, obveznici se upućuju na primjenu obveza, načela i pravila reguliranih Zakonom o kreditnim institucijama ("Narodne novine", br. 159/2013. i 19/2015.) te njegovih podzakonskih akata, osobito Odlukom o primjerenom upravljanju informacijskim sustavom ("Narodne novine", br. 37/2010.), Smjernicama o sigurnosti internetskih plaćanja koje je izdalo Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo (EBA) čija obveza primjene započinje s 1. kolovozom 2015. te Smjernicama za upravljanje informacijskim sustavom radi smanjenja operativnog rizika.

3.3. Mjere dubinske analize stranke

Obveznici su dužni, u skladu s člankom 8. Zakona, provoditi sljedeće mjere dubinske analize stranke:

1. utvrđivanje identiteta stranke i provjeru njezina identiteta na osnovi dokumenata, podataka ili informacija dobivenih iz vjerodostojnoga, pouzdanog i neovisnog izvora;
2. utvrđivanje i provjeru identiteta stvarnog vlasnika stranke;
3. prikupljanje podataka o namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa ili transakcije te drugih podataka u skladu sa Zakonom;
4. stalno praćenje poslovnog odnosa, uključujući pozorno praćenje transakcija obavljenih tijekom tog odnosa, kako bi se osigurali da te transakcije odgovaraju saznanjima obveznika o toj stranci, vrsti posla i rizika, prema potrebi uključujući i podatke o izvoru sredstava, pri čemu dokumenti i podaci kojima obveznici raspolažu moraju biti ažurni.

Obveznici koji ne mogu provesti mjere dubinske analize iz članka 8. stavka 1. točaka 1., 2. i 3. Zakona ne smiju uspostaviti poslovni odnos ili izvršiti transakciju, odnosno moraju prekinuti već uspostavljeni poslovni odnos te o tome, sa svim do tada prikupljenim podacima o stranci ili transakciji, obavijestiti Ured u skladu s člankom 42. Zakona.

Obveznici koji ne mogu provesti mjeru ažuriranja prikupljenih podataka o stranci s kojom već imaju uspostavljen poslovni odnos nisu dužni prekinuti poslovni odnos. Obveznici bi trebali, u skladu s vlastitom analizom rizika iz članka 7. stavka 2. Zakona, ponovo procijeniti rizik poslovnog odnosa sa strankom te poduzeti mjere koje smatraju potrebnima kako bi umanjili rizike koji za njih proizlaze iz uspostavljenoga poslovnog odnosa, a sve dok se ne provede mjera ažuriranja podataka.

Obveznici su dužni, u skladu s odredbom članka 13. stavka 1. Zakona, prekinuti poslovni odnos sa strankom u slučaju kada postoji sumnja u vjerodostojnost i istinitost prethodno prikupljenih podataka o stranci ili stvarnom vlasniku te uvijek kada u vezi s transakcijom ili strankom postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma iz članka 9. stavka 1. točaka 3. i 4. Zakona, a u okviru dubinske analize stranke nisu uspjeli prikupiti podatke tražene na temelju članka 16. stavka 1. Zakona.

3.3.1. Obvezno utvrđivanje i provjera identiteta stranke i iznimke

Prema članku 9. Zakona, obveznici moraju obaviti dubinsku analizu stranke u sljedećim slučajevima:

1. prilikom uspostavljanja poslovnog odnosa; poslovni odnos jest svaki poslovni ili drugi ugovorni odnos koji stranka uspostavi ili sklopi kod obveznika te je trajnijeg karaktera, što omogućuje provođenje mjere stalnog praćenja;
2. pri svakoj transakciji u vrijednosti od 105.000,00 kuna i više, bez obzira na to je li riječ o jednokratnoj ili više povezanih transakcija koje ukupno dosežu vrijednost od 105.000,00 kuna i više. Kod transakcije, za razliku od poslovnog odnosa, naglasak je na jednokratnoj aktivnosti;
3. ako postoji sumnja u vjerodostojnost i istinitost prethodno dobivenih podataka o stranci ili stvarnom vlasniku stranke, i
4. uvijek kada u vezi s transakcijom ili strankom postoje razlozi za sumnju na PNFT, bez obzira na vrijednost transakcije.

Iznimke od provođenja mjera dubinske analize kod određenih proizvoda

Institucije za elektronički novac, institucije za elektronički novac iz druge države članice i podružnice institucija za elektronički novac iz treće države mogu odustati od provođenja mjera dubinske analize stranke u sljedećim slučajevima:

1. pri izdavanju elektroničkog novca ako jednokratni iznos uplate izvršene za izdavanje tog novca na elektroničkom nositelju podataka na koji nije moguće ponovno uložiti novac ne prelazi kunsku protuvrijednost iznosa od 150 eura i
2. pri izdavanju elektroničkog novca i poslovanju s elektroničkim novcem ako ukupni iznos izvršenih uplata, pohranjen na elektroničkom nositelju podataka na koji je sredstva moguće ponovno uložiti, u tekućoj kalendarskoj godini ne prelazi kunsku protuvrijednost iznosa od 2500 eura, osim ako imatelj elektroničkog novca u istoj kalendarskoj godini unovči iznos u kunskoj protuvrijednosti iznosa od 1000 eura i više.

Obveznici mogu odustati od provođenja mjera dubinske analize stranke u vezi s drugim proizvodima ili s njima povezanim transakcijama koji nose neznatan rizik od PNFT-a ako ispunjavaju uvjete što ih pravilnikom odredi ministar financija.

Iznimno, nije dopušteno odustajanje od provođenja mjera dubinske analize kad u vezi sa strankom, proizvodom ili transakcijom postoje razlozi za sumnju u vezi s PNFT-om.

Imajući na umu djelatnost institucija za elektronički novac – mobilnih operatera, koji osim primarne djelatnosti pružaju i usluge izvršenja platnih transakcija kad se suglasnost platitelja za izvršenje platne transakcije daje nekom telekomunikacijskim sredstvom, digitalnim ili informatičko-tehnološkim uređajem, a plaćanje se obavlja telekomunikacijskom ili mrežnom operatoru ili operatoru informatičko-tehnološkog

sustava, koji djeluje isključivo kao posrednik između korisnika platnih usluga i dobavljača robe i usluga, pod elektroničkim novcem podrazumijeva se samo onaj dio pohranjene novčane vrijednosti koji je iskorišten za plaćanje određene robe i usluga.

Iznos koji prepaid korisnici uplaćuju na svoj račun u svrhu njegove obnove i koji se rabi za telekomunikacijske usluge koje nudi mobilni operater ne smatra se elektroničkim novcem. Mjere i radnje radi PNFT-a provode se samo u dijelu koji se odnosi na platne usluge povezane s elektroničkim novcem.

3.3.2. Utvrđivanje stvarnog vlasnika

Obveznici su dužni utvrditi stvarnog vlasnika stranke u skladu s člankom 23. Zakona.

3.3.2.1. Utvrđivanje stvarnih vlasnika udruga, zaklada, fundacija, vjerskih zajednica i političkih stranaka

1. Ako je stranka neprofitna organizacija kao što su udruge, potrebno je usmjeriti pozornost na djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi utvrđeni statutom, poduzeti razumne mjere utvrđivanja identiteta utemeljitelja, utvrditi identitet jedne i/ili više osoba koje kontroliraju ili upravljaju njihovim aktivnostima, uključujući članove tijela upravljanja i zastupanja.

Navedeni podaci pribavljaju se iz javno dostupnih upisnika (registar udruga) ili neposredno od neprofitnih organizacija. S obzirom na to da udruge nemaju kapital koji je raspodijeljen na dionice ili udjele, nije potrebno od stranke tražiti podatak o fizičkoj osobi koja je izravni ili neizravni imatelj više od 25% dionica, udjela ili glasova u pravnoj osobi.

2. Ako je stranka neprofitna organizacija koja upravlja novčanim sredstvima i raspodjeljuje novčana sredstva, kao što su zaklade, fundacije ili obavlja pravne poslove kao što su povjerenički poslovi, tada je stvarni vlasnik fizička osoba koja je vlasnik 25% ili više imovinskih prava određenog pravnog posla, ako su budući stvarni korisnici već određeni.

Ako budući stvarni korisnici još nisu određeni, stvarni vlasnik je osoba u čijem je interesu pravni posao, odnosno u čijem se interesu posluje ili u čijem je interesu pravna osoba osnovana. Fizička osoba koja kontrolira 25% ili više imovinskih prava određenoga pravnog posla smatra se stvarnim vlasnikom.

Podaci potrebni za utvrđivanje stvarnog vlasnika pribavljaju se neposredno od stranke ili iz javno dostupnih upisnika. Obveznici pribavljaju podatke od upravitelja zaklade i fundacije ili povjerenika koji upravlja određenom imovinom o jednoj fizičkoj i/ili pravnoj osobi ili više njih koje su zakladu ili fundaciju utemeljile, odnosno osobama u čiju korist povjerenik odlučuje o upravljanju imovinom. Upisnici (zakladna knjiga, fundacijska knjiga i dr.) javne su knjige i u njih ima slobodan uvid svaka zainteresirana stranka te

može tražiti izvratke iz knjige i prijepise isprava iz spisa (osnivački akt, statut, rješenje kojim je odobreno osnivanje zaklade i druge isprave na temelju kojih je izvršen upis ili promjena podataka u knjizi).

3. Političke stranke, sindikati i vjerske zajednice nemaju stvarne vlasnike.

4. Ako je stranka veleposlanstvo obveznici primjenjuju pojednostavljenu dubinsku analizu iz članka 35. Zakona, što isključuje utvrđivanje stvarnog vlasnika.

3.3.2.2. Fizička osoba kontrolira upravu pravne osobe, bez vlasništva nad dionicama/udjelima

Prema odredbi članka 23. točke 1. alineje druge Zakona stvarnim se vlasnikom kod pravnih osoba, podružnica, predstavništava i drugih subjekata domaćeg i stranog prava izjednačenih s pravnom osobom smatra fizička osoba koja na neki drugi način kontrolira upravu pravne osobe.

Navedena odredba primjenjuje se primjerice kod društva s ograničenom odgovornošću čijim je društvenim ugovorom određeno da upravu društva imenuje pojedini član društva. Prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima članove uprave društva s ograničenom odgovornošću imenuje skupština društva, ali se društvenim ugovorom može to pravo dati i nekom drugom, primjerice nadzornom odboru, nekom tijelu društva, a tako i pojedinom članu društva. Tako se fizička osoba član društva, koja je društvenim ugovorom određena kao osoba koja imenuje članove uprave, može smatrati stvarnim vlasnikom u smislu članka 23. točke 1. druge alineje Zakona.

3.3.3. Utvrđivanje i provjera identiteta stranke koja nije osobno nazočna

Prema članku 33. Zakona pri utvrđivanju i provjeri identiteta stranke koja nije osobno nazočna obveznik je dužan primijeniti sljedeće mjere pojačane dubinske analize:

1. prikupiti dodatne isprave, podatke ili informacije na osnovi kojih provjerava identitet stranke;
2. dodatno provjeriti podnesene isprave ili ih dodatno potvrditi od strane kreditne ili financijske institucije iz članka 3. točke 12. i 13. Zakona;
3. primijeniti mjeru da se prvo plaćanje u poslovnoj aktivnosti izvrši putem računa otvorenog na ime stranke kod druge kreditne institucije.

Dodatne isprave, podaci ili informacije na osnovi kojih se provjerava identitet stranke mogu biti sljedeće:

1. za rezidente dokaz o prebivalištu od nadležnoga državnog tijela koje vodi evidenciju o građanskim stanjima ili uvjerenje o prebivalištu izdano od nadležne policijske uprave; za nerezidente dokaz pribavljen npr. od agencije za kreditne preporuke;

2. osobne preporuke (npr. od postojećega klijenta obveznika);
3. prethodne preporuke banke i kontakt s bankom u vezi sa strankom;
4. podaci o izvoru sredstava i imovine koji jesu ili će biti predmet poslovnog odnosa i
5. potvrda o zaposlenju ili javnoj funkciji koju osoba obnaša.

Za fizičke osobe obveznici mogu dodatno provjeriti podnesene isprave na najmanje jedan od sljedećih načina:

1. potvrđivanjem datuma rođenja pomoću službene isprave (npr. rodnog lista, putovnice, osobne iskaznice, evidencije socijalne skrbi);
2. potvrđivanjem stalne adrese (npr. pomoću računa za komunalne usluge, razreza poreza, bankovnog izvoda, pisma javnih vlasti);
3. kontaktiranjem klijenta telefonom, pismom ili elektroničkom poštom radi potvrđivanja danih informacija nakon što je račun otvoren (npr. isključeni telefon, vraćeno pismo ili netočna adresa elektroničke pošte trebaju upućivati na to da je potrebno daljnje ispitivanje) ili
4. potvrđivanjem valjanosti službene dokumentacije pomoću potvrde koju daje ovlaštena osoba (npr. službenik veleposlanstva, javni bilježnik).

Za pravne osobe obveznici mogu dodatno provjeriti podnesene isprave na najmanje jedan od sljedećih načina:

1. pregledom preslike najnovijeg izvješća o poslovanju i financijskih izvješća (revidiranih ako su dostupna);
2. obavljanjem ispitivanja od strane centra za poslovne informacije ili izjavom ugledne i poznate odvjetničke ili računovodstvene tvrtke kojom se potvrđuju dostavljene isprave;
3. pregledom društva ili drugim ispitivanjem kako bi se utvrdilo da društvo nije prestalo poslovati, da nije izbrisano iz registra ili likvidirano odnosno da nije u procesu prestanka poslovanja, brisanja iz registra ili likvidacije;
4. neovisnom provjerom informacija, kao što je pristupanje javnim i privatnim bazama podataka;
5. pribavljanjem prethodnih preporuka obveznika i
6. kontaktiranjem društva telefonom, poštom ili elektroničkom poštom.

U nekim jurisdikcijama mogu postojati i druge isprave koje su po svojoj prirodi istovjetne, a koje se mogu dati kao zadovoljavajući dokaz o identitetu stranke.

3.3.4. Podaci o uplatitelju pri elektroničkom prijenosu novca

Osnovne odrednice elektroničkog prijenosa novca odnosno obveze prikupljanja podataka o uplatitelju te postupanje pružatelja usluga plaćanja propisuje članak 15. Zakona.

Pravila o informacijama o uplatitelju koje prate prijenose financijskih sredstava u svrhu sprječavanja, istraživanja i otkrivanja slučajeva pranja novca i financiranja terorizma regulirana su Uredbom (EZ) br. 1781/2006. Europskog parlamenta i Vijeća od 15. studenog 2006. o podacima o uplatitelju koji su priloženi uz prijenose financijskih sredstava.

3.3.5. Prepuštanje dubinske analize trećoj osobi

Obveznici mogu, pod uvjetima određenima Zakonom i podzakonskim aktima, pri uspostavljanju poslovnog odnosa sa strankom povjeriti trećoj osobi utvrđivanje i provjeru identiteta stranke.

Obveznici moraju prethodno provjeriti ispunjava li treća osoba, kojoj će povjeriti provođenje mjera dubinske analize stranke, sve uvjete propisane Zakonom.

Dubinska analiza stranke koju je za obveznika obavila treća osoba ne smije se prihvatiti ako je treća osoba provela mjeru za utvrđivanje i provjeru identiteta bez prisutnosti stranke.

3.4. Praćenje poslovnih aktivnosti stranke i obavješćivanje Ureda

3.4.1. Mjere praćenja poslovnog odnosa

Obveznici moraju brižljivo pratiti transakcije obavljene tijekom poslovnog odnosa kako bi se osiguralo da transakcije odgovaraju saznanjima obveznika o toj stranci, vrsti posla, izvoru sredstava, namjeni i predviđenoj prirodi poslovnog odnosa ili transakcija. Dužni su osigurati da opseg, odnosno učestalost provođenja mjera praćenja poslovnog odnosa, bude prilagođen riziku od PNFT-a kojem su izloženi tijekom obavljanja pojedinog posla, odnosno pri poslovanju s pojedinom strankom, prema odredbama članka 7. Zakona.

Obveznici su dužni provesti ponovnu godišnju dubinsku analizu strane pravne osobe, redovito jednom godišnje, a najkasnije do isteka jedne godine od posljednje dubinske analize stranke.

Godišnja dubinska analiza stranke obvezna je i za stranku koja je pravna osoba sa sjedištem u RH, a koja obavlja transakcije u vrijednosti od 105.000,00 kuna i više, te koja je 25% i više u vlasništvu:

1. strane pravne osobe koja ne obavlja ili ne smije obavljati trgovinske, proizvodne ili druge djelatnosti u državi u kojoj je registrirana,
2. fiducijarnog ili drugoga sličnog društva stranog prava s nepoznatim odnosno prikrivenim vlasnicima, tajnim ulagačima ili upravljačima.

3.4.2. Obavješćivanje Ureda o transakcijama

3.4.2.1. Obveza i rokovi obavješćivanja Ureda o gotovinskim transakcijama

O svakoj gotovinskoj transakciji u iznosu od 200.000,00 kuna i više obveznici su dužni obavijestiti Ured odmah, ali ne kasnije od tri dana od dana izvršenja transakcije. Obrazac za prijavu gotovinskih transakcija sadržava podatke propisane Pravilnikom o obavješćivanju Ureda za sprječavanje pranja novca o gotovinskoj transakciji u vrijednosti od 200.000,00 kuna i većoj te o uvjetima pod kojima obveznici za određene stranke nisu dužni obavješćivati Ured o gotovinskoj transakciji.

3.4.2.2. Obveza i rokovi obavješćivanja Ureda o sumnjivim transakcijama i osobama

Obveznici su dužni bez odgode obavijestiti Ured o sumnjivoj transakciji prije njezina izvršenja, a u obavijesti Uredu, među ostalim, navesti razloge za sumnju na PNFT.

Iznimno, ako obveznici nisu bili u mogućnosti obavijestiti Ured o sumnjivoj transakciji na propisani način prije njezina izvršenja zbog prirode transakcije, ako transakcija nije izvršena ili zbog drugih opravdanih razloga, dužni su obavijestiti Ured naknadno, ali ne kasnije od sljedećega radnog dana. U obavijesti o sumnjivoj transakciji moraju dokumentima potkrijepiti razloge zbog kojih objektivno nisu mogli postupiti onako kako je propisano.

Obavijesti o sumnjivim transakcijama treba prije njihova izvršenja dostaviti Uredu telefonom, telefaksom ili na drugi prikladan način, a nakon izvršenja transakcije na način propisan Pravilnikom o obavješćivanju Ureda za sprječavanje pranja novca o sumnjivim transakcijama i osobama.

Obveznici su dužni suzdržati se od provođenja transakcije za koju znaju ili sumnjaju da je povezana s pranjem novca ili s financiranjem terorizma. O takvoj transakciji obveznici su dužni bez odgode, prije izvršenja transakcije, na propisani način obavijestiti Ured i u obavijesti obvezno navesti obrazložene razloge za sumnju na pranje novca odnosno financiranje terorizma iz kojih se nedvojbeno može utvrditi da je riječ o sumnjivoj transakciji i osobi te indikatora na temelju kojeg je izvršena procjena da je riječ o sumnjivoj transakciji i osobi.

Obveznici su pri utvrđivanju razloga za sumnju na pranje novca i financiranje terorizma dužni upotrebljavati listu indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i osoba. Procjenjivanje o sumnjivoj transakciji ili osobi zasniva se na kriterijima koji su određeni u listi indikatora za prepoznavanje sumnjivih transakcija i osoba. Obveznici su dužni dopunjavati i prilagođavati listu indikatora prema poznatim trendovima i tipologijama pranja novca te okolnostima koje proizlaze iz poslovanja samog obveznika.

Ako neka transakcija ili osoba ispunjava jedan od indikatora, ne mora značiti da je riječ o sumnjivoj transakciji ili osobi, ali ta činjenica upućuje na potrebu dodatne analize propisane člankom 43. Zakona. Treba sagledati širi spektar poštujući načelo da obveznik

najbolje poznaje svoga klijenta, da je adekvatno provedena mjera stalnog praćenja poslovnog odnosa koja uključuje pozorno praćenje transakcija obavljenih tijekom tog odnosa, kako bi se osiguralo da te transakcije odgovaraju saznanjima obveznika o svrsi i namjeni transakcije, saznanja o stranci, vrsti poslovnog odnosa i rizika, uključujući i podatke o izvoru sredstava. Ako obveznik na temelju provedene analize procijeni da postoji osnovana sumnja da je riječ o transakciji ili osobi za koju se sumnja da je povezana s pranjem novca, dužan je prije izvršenja takve transakcije obavijestiti Ured na propisan način.

3.4.2.3. Složene i neobične transakcije

Obveznici moraju pridavati posebnu pozornost složenim i neobično velikim transakcijama i svakom obliku transakcije bez očite ekonomske ili vidljive zakonske svrhe, čak i onda kada za takvu transakciju još nisu utvrđeni razlozi za sumnju na PNFT.

Obveznici također moraju analizirati pozadinu i svrhu takve transakcije te evidentirati u pisanom obliku rezultate analize kako bi oni bili dostupni na zahtjev Ureda ili drugoga nadzornog tijela. Izvješće o rezultatima analize radi se kako bi postojalo adekvatno objašnjenje o razlozima zbog kojih određena transakcija nije prijavljena kao sumnjiva.

Analiza složenih i neobičnih transakcija trebala bi obuhvatiti analizu podataka o:

1. predviđenoj prirodi i namjeni poslovnog odnosa,
2. djelatnosti stranke,
3. sredstvima na transakcijskim računima,
4. svrsi i namjeni transakcije,
5. priljevu gotovinskih transakcija i njihovu odljevu,
6. transakcijama s državama iz rizičnijega geografskog područja,
7. opunomoćenicima po računima,
8. učestalosti transakcija kod kojih se kao nalogodavatelj javlja određena pravna ili fizička osoba,
9. izvoru sredstava,
10. informacijama iz sredstava javnog informiranja i
11. informacijama dobivenima iz javno dostupnih baza podataka te drugih podataka i informacija.

Ako se na temelju provedene analize utvrdi da postoje razlozi za sumnju na pranje novca ili financiranje terorizma, potrebno je o tome obavijestiti Ured. Prijava sumnjive transakcije ili osobe treba sadržavati sve podatke do kojih se došlo pri provođenju analize te podatke propisane člankom 42. Zakona.

4. Mjere za SPNFT u poslovnim jedinicama i društvima u većinskom vlasništvu koja imaju sjedište u trećoj državi

Prema odredbama članka 5. Zakona obveznici su dužni osigurati da se mjere za sprječavanje i otkrivanje PNFT-a u istom opsegu provode i u njihovim poslovnim jedinicama i društvima u kojima imaju većinski udio ili većinsko pravo u odlučivanju, a koja imaju sjedište u trećoj državi, osim ako to nije izričito suprotno zakonskim propisima treće države.

U tu svrhu potrebno je poslovne jedinice i društva u kojima obveznik ima većinski udio i većinsko pravo u odlučivanju redovito upoznavati s internim procedurama obveznika vezanima uz sprječavanje i otkrivanje PNFT-a, a osobito u dijelu dubinske analize stranaka, dostave podataka, vođenja evidencija, interne kontrole i slično.

Ako zakonski propisi treće države ne dopuštaju provođenje mjera za sprječavanje i otkrivanje PNFT-a u opsegu u kojemu su propisani Zakonom, obveznik je dužan o tome obavijestiti Ured i donijeti odgovarajuće mjere za otklanjanje rizika od PNFT-a.

5. Završne odredbe

Danom donošenja ovih Smjernica prestaju vrijediti Smjernice za analizu i procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorizma za kreditne institucije i kreditne unije od 18. lipnja 2012., O. br. 138-020/06-12/ŽR.

O. br. 185-020/07-15/BV
Zagreb, 1. srpnja 2015.

prof.dr.sc. Boris Vujčić

guverner